Eiker Digitale Bibliotek

Drammens Tidende
19/10-1900

Fabrikvirksomhed

i Drammen for 40 Aar siden

En Smuglerhistorie.

I en gammel Aargang af vort Blad findes endel Artikler om Drammensforhold, som forekommer os meget interessante. Den nulevende, ældre Slægt vil visselig have sin Interesse af at minde igjen et og andet fra sin Ungdom, og for andre vil det Hele være Nyt og forhaabentlig interessant. Vi uddrage derfor et Udtrag af Artiklerne og begynder idag med lidt om

Fabrikvirksomheden.

Forfatteren nævner først, at flere Industrianlæg her i Byen i ældre Tider var løbet uheldig af. Dette dog ikke, mener han, fordi Drammen mindre end andre Steder i Landet var skikket for industriel Virksomhed; tvertimod: Byen havde den Fordel, at have en betydelig Skibsfart, altsaa let Adgang til Afsætning. Men det gik idethele fjavt med al Fabrikvirksomhed her i Landet i ældre Tider, dels fordi der anlagdes en del Fabrikker for offentlig Regning, hvormed Administrationen blev for kostbar og Kortjenesten opslugt, dels fordi der manglede teknisk Kundskab, endelig paa Grund af „mangtige Privilegier" og urimelige Indførselsforbud, der hemmede Udviklingen og den frie Konkurrance. Der skjød Smugling i stor Stil.

Der egjeterer et saftige Smuglerhistorier fra den Tid — Skipperne fortalte dem ved Bravour, naar de om Vinteraftenerne havde samlet en Flok Tilhørere om Kaminilden. Her er en.

En af Byens „deforemmme Negotianter" havde for egen Regning faaet en Kornladning, der havde passeret Bindebroen og fuldelig lastet Anker ubemærket Grossererens Sabod, hvor Losningen skulde begynde den næste Dag. Nu vilde Tilfældet, at der indtraf en uventet Forandring med Vandhøjdenet fra den ene Dag til den anden. Den, som kom til at forrette ved Losningen næste Dag, havde ingen Kneise om, at der kun var de mærkede Sække, som skulde nabnes, — „til Bekommelighed for Losningen var nemlig alt Styrtegodset i Forvejen gemaalt og tomt i Tandefakke" — og den første Tandefæk, han aabnede, indeholdt — Kaffe. Nr. 2 indeholdt ligeledes Kaffe. Nr. 3 ligesaa. Det var en forbistret Fortlegelse. Hver eneste Tandefæk blev nu undersøgt, og det viste sig, at de fire Femtedele af den hele „Kornladning" var Kaffe, den ene Femtedel Sukker, og en Centnerport Malt og Humle.

Det var jo nogle Penge, som Tolden og Mulkten, men det blev ham en overmaade kostbar Affære.

— — Men det var jo nogle af vore nuværende Fabrik- og Industrianlæg, vi skulde omtale. (Man erindrer, at dette er i Begyndelsen af 60-Aarene.)

„Der har vi saaledes til Exempel

Kjøsterudø Stearinlysfabrik

Da denne begyndte sin Virksomhed, fandt Fabrikherren sig foranledget til at lade sine Varer gaa ud i Verden med fransk Etikette paa Æskerne og uden Anbydning af Fabrikkens Navn og Hjemsted. Han sendte sine Landsmænds indgravede Svaghed, at alt, hvad der kommer „derauslen von", er fortræffeligt; vort eget duer ikke. Dette Fif var ingenlunde saa uskjønt. Varerne fik Indgang, og den franske Etikette blev senere forkastet og erstattet med det bestedne Baarud „Stearinlys", ligeledes uden Opgivelse af Fabrikant og Fabriksted. Men Varen havde allerede vidst at skaffe sig et Mærke, og nu læser vi paa hver enkelt Æske: „Stearinlys, Kjøsterudø Fabrik, Drammen". — Det fortjener at staa der; thi Varerne er i Sandhed gode. Vi vil lade en Uldensfabsmand tale, der engang ytrede sig saaledes for os: "Som De ved, arbejder jeg meget ved Lys, men mine Øjne taaler ikke forlige sig hverken med Gaslys eller nogen hidtil udfundet Lampe. Jeg maa til mit Arbejde absolut have svende Stearinlys. Jeg har prøvet engelske, franske, belgiske og tyske; men jeg er bleven staaende ved de norske fra Kjøsterudø Fabrik: ingen af de øvrige giver mig saa den samme Betaling et saa klart og godt Lys! — — Det forekommer os, at denne under saa gunstige Auspicier begyndte Fabrik maatte kunne udvides, at der her i Landet i 1861 udførtes 120000 Pund Stearinlys.

Paulsøns Petum.

Dernæst har vi Paulsøns Fabrik for "Petum optimum supter nosem". Dette er nu allerede en gammel Fabrik, og det savner ikke Grund, at „Paulsøns Petum" er en bekjendt Handelsartikel over det hele Land. Henrik Wergeland fred i sin Tid nogle af sine skjønneste Vers af Begejstring over "Tiedemands Petum"; men skad enten det nu kommer derof, at "Tiedemands Rochfolger" sætter altsor meget Salpeter til sin Tobak, eller Tiedemand blot har solgt ham "Firmaet", men ikke "Hemmeligheden", saa har vi nu hørt forskjellige "Petumscogere" afgive den uforbeholdne Erklæring, at Paulsøns Petum havde i Nærgjethed og Mellugt overgaaet Tiedemands. Og det man erfarenhed, at de nuværende Bestyrere af Paulsøns Fabrik i det Hele Fabrikk ingenlunde gjøre hend ophidsede Herre sig Meget meget efter.

[illegible]

ling, forhenværende Bagermester og Stabshauptmand i Kristiania, ikke ofte indsandt sig personlig i sit Bageri, end hvergang Deigen til det i Kartrakker. uovertrufne "Skjæftebrød" skulde sættes, men at han da var nærværende, fordi han var i Besiddelse af en Hemmelighed, som han ikke vilde betro sine Bagersvende, saaledes fortalte man om gamle Paul Halvorsen, at han var i Besiddelse af "en Hemmelighed" ved Tobaksfabrikationen, som gjorde, at hans Petum overgik de øvriges. Vi vil antage, at Fabrikkens nuværende dristige Bestyrere har arvet "Hemmeligheden" tilligemed "Firmaet".

Fabrik for Hermetik.

Saa har vi en Fabrik her i Byen for hermetisk nedlagt Boeufsteg, Kjødpølser med Marrowfatsærter, Bellasiner og Rejnsfugle, forloren Skildpadde, Bouillon med Boller paa, ferisk afkogt Lax med Asparges, kort alt hvad man efter den rigeste Spiseseddel kan forlange, med den fortræffelige Egenskab, at enhver af disse Retter kan serveres lige frisk paa ethvert Punkt af Kloden. Det er derfor langtfra nogen Umulighed, hvad den lærde Strøm*) vilde forsvaret — hvis denne gudfrygtige Mand forresten nogensinde var — at den for sin Velsmagenhed berømte Eter-Lax kan serveres lige frisk paa Otageiti eller Spitsbergen som i den "hoslagende Dorp Hougsund". — Det er den eneste Fabrik af dette Slags her i Landet, og den har allerede erhvervet sig baade Anseelse og Sogning, der dog maatte endda ikke er nijtrækkelig til at gjøre den lønnende, siden vi har seet, at Entrepenøren søger en anden Emplø paa et andet Sted. Det vilde dog være Synd om denne nytige Fabrik skulde nedlægges, og naar vi minder, med hvilken Appetit og Tilfredshed vore Soldater paa Gardermoen spiste drammensfisk Kjødsuppe, tan vi ikke tro andet, end hvis det paa nogen Maade var gjørligt for Entrepenøren at udvide sin Bedrift, maatte Forretningen kunne blive lønnende. Det er os bekjendt, at der ved Fabrikken til Lejren paa Gardermoen var bestilt Rationer af Kjød og Kjødsuppe til et Beløb af 3000 Spd. mere, end der blev leveret, og at Grunden til, at ikke det hele Parti blev effektueret, alene grundede sig derpaa, at Rekvisitionen indløb forsilde. Ved lidt Udvidelse af Fabrikken maatte formentlig dødige Eventualiteter kunne undgaaes. Naar nu de 7500 Mand skal ryste ud — ikke for at gaa til en Lystfærd, men virkelig drage i Felten for at staa med Lysterne (!), da tan der i Sandhed blive Aarsag at gjøre for denne Fabrik. Hvad skulde vore Ivaen for at forvandle en hel Slagtedrift fra Valdres til drammensfisk Kjødsuppe. Statstaand Wergeland præsterer nok det fornødne Forskud til Indkjøbet af — Slagtedriften.

— — Det kommer forresten ikke saameget an paa Fabrikernes Mangde, som netop derpaa, at de er lønnende, og det er, hvad vi maa ønskje paa. Vi behøver ingenlunde at rødme, forbi vor Byes Fabrikanlæg viser et ringe Antal lige overfor det mægtige Kristiania. Naar Bizkningerne af det store Jernbaneanlæg (Randsfjordbanen) om faa Aar finder Sindigen frem i Dagen, tarde vi nok komme efter i dette Stykke. Et Spørgsmaal allerede Dampskibe, hvad af en mirkjenbeh Jadtydde Ringerrom og Holmen i Lag og Dalen. De Fabrikanlæg, som allerede er lagte og de mange flere, som det fortrinlige Vandfald i vort Store Opland vil formaalde, vil ved Jernbanen bringes i nødtvingelig Forbindelse med vor By, som er deres naturlige Stapelplads.

Foruden de Fabrikanlæg, vi ovenfor har omtalt, samt den forrige Oliemølle, nu Tegelbrænderiet paa Landfald, og det store Jernstøberi paa Hedenrudstangen, hvilke — skjønt beliggende paa Landets Grund — dog begge tilhører Byen, var der ved Udgangen af 1860 her i Byen: 1 Cikoriefabrik, 4 Garverier, 3 Brændevinsbrænderier, 6 Malterier, 1 Sæbesyderi, 6 Tobaksfabrikker, 1 Traandrænderi og 5 Ølbryggerier.